

SAMEN SOCIAAL

EN DUURZAAM

Verkiezingsprogramma

Provinciale Staten 2023-2027

INHOUD

1 SAMEN ZEELAND SOCIAAL EN DUURZAAM MAKEN

2 SAMEN DE WELVAART VERBREDEN

- Beter wonen
- Gezond leven bevorderen
- Goed onderwijs bieden
- Jongeren richting laten geven
- Zeeland voor iedereen bereikbaar houden
- Kunst, cultuur en erfgoed beleven en bewaren
- Recreatie en toerisme in balans brengen
- Burgers in beweging houden

3 SAMEN DE ZEEUWSE RUIMTE BENUTTEN EN BESCHERMEN

- De voedselketen verduurzamen
- De biodiversiteit en waterkwaliteit verbeteren
- De ruimte koesteren en het landschap klimaatbestendig maken

4 SAMEN ENERGIE BESPAREN EN OPWEKKEN

- Energie besparen
- Samen energie opwekken
- Fossiele energie afbouwen

5 SAMEN DE ECONOMIE INZETTEN VOOR BREDE WELVAART

6 SAMEN ZEELAND BESTUREN

- De provincie inclusief en duurzaam maken
- Participatie bevorderen en effectief besturen
- De financiën verduurzamen

1. SAMEN ZEELAND SOCIAAL EN DUURZAAM MAKEN

De Partij van de Arbeid en GroenLinks slaan de handen ineen voor de Provinciale Statenverkiezingen van 2023. Met een gezamenlijke lijst vervolgen we het pad van de linkse samenwerking dat in veel Zeeuwse gemeenten al is ingeslagen. Dat is pure noodzaak, want we staan voor de enorme opgave om onze planeet leefbaar te houden en de ongelijkheid te bestrijden. Het antwoord op deze grote uitdagingen is daarom rood én groen, sociaal én duurzaam. Terwijl de politiek versplintert en polariseert bundelen wij onze krachten om zo een progressief geluid te laten doorklinken in de Zeeuwse politiek.

We bevinden ons op een kantelpunt in het denken over de rol van de overheid. Die stond de laatste jaren ook in Zeeland te veel ten dienste van de markt en te weinig van de samenleving. In dit programma laten we zien hoe we de komende jaren van de BV Zeeland weer een vereniging willen maken. Een vereniging die zich richt op onze burgers en de mooie provincie waarin wij wonen. Die openstaat voor alle bezoekers en bedrijven die onze sociale en duurzame missie onderschrijven. Die zich inzet voor het bevorderen van betaalbaar en duurzaam wonen, werken en reizen. Die economische groei niet als een doel op zich ziet, maar pas waardeert wanneer dit toegevoegde waarde geeft aan leven, natuur en de biodiversiteit in Zeeland. Die de Zeeuwen actief helpt bij het besparen van energie en het lokaal eigenaarschap van duurzame energieopwekking stimuleert. Met een bestuur dat actief burgers bij het beleid betreft, transparant is en er niet voor terugdeinst om te investeren in publieke voorzieningen. In dit programma laten we zien hoe GroenLinks en de Partij van de Arbeid samen de schouders zetten onder een duurzaam, sociaal en toekomstbestendig Zeeland.

2. SAMEN DE WELVAART VERBREDEN

Wat er in het leven echt toe doet is niet in euro's te vatten. Het gaat om de kwaliteit van leven en wat er voor nodig is om gezond en gelukkig te zijn. Het is deze brede welvaart die we voorop willen stellen, wanneer we kijken naar de dingen die de provincie de komende decennia moet doen. Wij willen dat de provincie de brede welvaart gebruikt als maatstaf voor de kwaliteit van leven in Zeeland en zich daar waar nodig bemoeit met alle zaken die de Zeeuwen van waarde vinden. Het gaat dan om fatsoenlijk werk, een goede gezondheid, betaalbaar wonen in een veilige omgeving, goed onderwijs, goede voorzieningen, een divers aanbod van cultuur, natuur en groen in de buurt, voldoende recreatiemogelijkheden en een goede bereikbaarheid. Wanneer we uitgaan van brede welvaart staat de economie ten dienste van de samenleving in plaats van andersom. Door ervoor te zorgen dat we de brede welvaart op orde hebben, maken we van Zeeland een aantrekkelijke provincie waar het fijn leven, wonen en werken is. Dat vraagt om een economie die rekening houdt met mensen, die zorgt voor goede arbeidsomstandigheden en de omgeving niet belast of vervuult.

2.1 BETER WONEN

Er ligt een forse woonopgave voor ons, die individuele gemeenten niet alleen kunnen oplossen. Samenwerking tussen gemeenten en provincie is cruciaal om tot een toekomstbestendige woningvoorraad te komen die in kwaliteit en kwantiteit aansluit op de vraag van onze inwoners. Bestaande woningen zullen verduurzaamd en levensloopgeschikt gemaakt moeten worden. De leefbaarheid in de wijken en dorpen zal op peil gehouden moeten worden en tot slot zal er passende nieuwbouw moeten zijn naast innovatieve flexibele woonvormen.

1. We willen dat de provincie zich veel actiever bemoeit met de woningbouw in Zeeland en daarvoor gebruik maakt van de suggesties die de Rekenkamer Zeeland hiervoor gegeven heeft. Hieronder valt ook het tegengaan van de opkoop van huizen voor toeristische verhuur en het tegengaan van spookdorpen.
2. We (ver)bouwen zoveel mogelijk binnen de bebouwde kom en op een klimaatadaptieve en natuur-inclusieve manier. Door duurzaamheidseisen te stellen bij nieuwbouw-, herbouw- en renovatieprojecten, creëren we een afzetmarkt voor duurzaam hout en hergebruik van materialen.
3. We stimuleren de bouw in dorpen en kleine kernen om daar de leefbaarheid op peil te houden en op een verantwoorde manier de voorzieningen te kunnen blijven bieden.
4. Door sociale eisen in de regionale woonbouwprogrammering op te nemen, sturen we op de betaalbaarheid van woningen: bij de bouw van nieuwe woningen moet de meerderheid bestemd zijn voor huishoudens met lage en middeninkomens (sociale huur, middenhuur en sociale koop).

5. We willen betaalbare ruimte bieden voor nieuwe samenlevingsvormen: woongemeenschappen (diverse doelgroepen, combinaties, ook specifiek voor oudere inwoners, jongeren, mensen met een beperking, begeleid wonen, nieuwkomers) waarbij we ook kijken naar het efficiënt inzetten van de niet benutte bestaande wooncapaciteit.
6. Er liggen verschillende initiatieven om snel en duurzaam flexibele “tiny houses achtige” projecten te realiseren die voor verschillende doelgroepen gebruikt/ingezet kunnen worden en bovendien verplaatst kunnen worden. De Provincie dient hier actief aan bij te dragen. Wij pleiten voor de realisatie van minimaal 1000 tiny houses.
7. We willen dat de provincie actiever in samenwerking met de Zeeuwse gemeenten en EnergiekZeeland.nl zo spoedig mogelijk huizen met een slecht of matig energielabel gratis van advies voorziet voor verduurzaming en gratis eerste verbeteringen uitvoert.
8. We willen dat de provincie stimuleert dat bouwbedrijven en boeren gaan investeren in natuurlijke materialen voor de bouw, zoals hennep, vlas, lisdodde en hout. Daarmee ontstaan nieuwe, innovatieve verdienmodellen die CO2 vastleggen, bijdragen aan de natuur en bestaanszekerheid opleveren voor de boeren.

2.2 GEZOND LEVEN BEVORDEREN

We komen er vaak pas achter hoe belangrijk gezondheid is, wanneer het wat minder gaat en we een beroep op de zorg moeten doen. Door onze omgeving gezond te maken en te houden kan de provincie mensen helpen om gezond te blijven. Toch zullen ook in Zeeland de komende jaren steeds meer mensen – van jong tot oud – zorg nodig hebben. Tegelijkertijd zien we dat de voorzieningen zeker hier onder druk staan. Toegankelijke zorg is in de toekomst niet vanzelfsprekend, zeker niet omdat de schaalvergroting keer op keer leidt tot het versoberen van voorzieningen. Wij pleiten voor zorg op maat, die zo dichtbij als mogelijk verleend wordt en de kwetsbaarste groepen zo goed mogelijk ondersteunt.

1. We willen betaalbare ruimte bieden voor nieuwe samenlevingsvormen: woongemeenschappen (diverse doelgroepen, combinaties, ook specifiek voor oudere inwoners, jongeren, mensen met een beperking, begeleid wonen, nieuwkomers) waarbij we ook kijken naar het efficiënt inzetten van de niet benutte bestaande wooncapaciteit.
2. Er liggen verschillende initiatieven om snel en duurzaam flexibele “tiny houses achtige” projecten te realiseren die voor verschillende doelgroepen gebruikt/ingezet kunnen worden en bovendien verplaatst kunnen worden. De Provincie dient hier actief aan bij te dragen. Wij pleiten voor de realisatie van minimaal 1000 tiny houses.
3. We willen dat de provincie actiever in samenwerking met de Zeeuwse gemeenten en EnergiekZeeland.nl zo spoedig mogelijk huizen met een slecht of matig energielabel gratis van advies voorziet voor verduurzaming en gratis eerste verbeteringen uitvoert.
4. We willen dat de provincie stimuleert dat bouwbedrijven en boeren gaan investeren in natuurlijke materialen voor de bouw, zoals hennep, vlas, lisdodde en hout. Daarmee ontstaan nieuwe, innovatieve verdienmodellen die CO2 vastleggen, bijdragen aan de natuur en bestaanszekerheid opleveren voor de boeren.

5. We willen dat de provincie bijdraagt aan het bereikbaar houden van zorgvoorzieningen in eerste en tweede lijn in Zeeland en dit zo nodig inbrengt in de nieuwe afspraken over het openbaar vervoer.
6. Wij stimuleren innovatie in de zorg en samenwerking tussen verschillende zorgverleners en maken ruimte voor het realiseren van voorzieningen waar verschillende disciplines beter met elkaar samenwerken, zoals professionals die bij huisartsenpraktijken werkzaam zijn en welzijnswerkers.
7. Samen met de Zeeuwse Zorgcoalitie investeert de provincie in de opleiding van nieuwe werknemers in de zorg en maakt zij werken in de zorg in Zeeland aantrekkelijk.

2.3 GOED ONDERWIJS BIEDEN

Goed onderwijs op alle niveaus is een belangrijke basis voor de brede welvaart. Alle vormen van onderwijs dienen van hoge kwaliteit én goed bereikbaar te zijn. Vooral in de plattelandsgemeenten dient hiervoor goed te worden samengewerkt en kansenongelijkheid te worden bestreden. De provincie kan hier een stimulerende rol in spelen. Hiernaast pleiten wij voor een Zeeland met een duurzame onderwijs- en onderzoekinfrastructuur, met een goede interactie tussen overheid, bedrijfsleven en onderzoeks- en onderwijsinstellingen.

1. We willen dat de provincie bijdraagt aan het bereikbaar houden van basisscholen en middelbare scholen in Zeeland en dit zo nodig inbrengt in de nieuwe vervoersconcessie.
2. Wij ondersteunen de investeringen die de provincie doet voor de instandhouding en uitbreiding van middelbaar en hoger beroepsonderwijs in Zeeland, waarbij we extra aandacht besteden aan de rol van vakkrachten als (part-time)docenten.
3. We ondersteunen de initiatieven om maatschappelijk relevant onderwijs en onderzoek op MBO, HBO en universitair niveau te verbinden via interdisciplinaire onderzoekscentra zoals het Delta Climate Center, Nederlands Instituut Onderzoek van de Zee, Werkplaatsen Sociaal Domein en het Strategisch Kenniscentrum Ondernijning. We verbreden de agenda van Campus Zeeland naar het bevorderen van de brede welvaart en het versterken van alle relevante Zeeuwse sectoren – waaronder kunst en cultuur - in plaats van alleen het bedrijfsleven.
4. We stimuleren betaalde, omscholingstrajecten in de zorg, dit geldt ook voor nieuwkomers. Zorginstellingen en bedrijven worden gestimuleerd om hun toekomstbestendigheid te garanderen door te investeren in deze omscholingstrajecten en in een 'leven lang leren'.
5. Een aanzienlijk deel van de bevolking in Zeeland is laaggeletterd (ongeveer 10%). In samenwerking met de gemeenten zet de provincie zich in om dit percentage omlaag te krijgen.

6. De provincie start een onderzoek naar de oorzaken van kansenongelijkheid in het onderwijs en gaat in samenspraak met gemeenten en onderwijsinstellingen na op welke wijze deze effectief bestreden kan worden.
7. We vinden dat leerlingen via het onderwijs veel sterker verbonden moeten worden met groen en de natuur en ons doel is dat voor 2035 alle Zeeuwse schoolpleinen groen en klimaatadaptief ingericht zijn. Buitenonderwijs en natuur- en klimaateducatie staan centraal.
8. We ondersteunen initiatieven om in kleine kernen scholen te behouden. Scholen zijn van onschatbare waarde voor een dorp en het verdwijnen ervan zorgt voor een sneeuwbal effect op de voorzieningen in een dorp. Behoud is het uitgangspunt.

2.4 JONGEREN RICHTING LATEN GEVEN

Jongeren blijven de komende jaren een groot deel uitmaken van de Zeeuwse bevolking. We willen er daarom voor zorgen dat Zeeland voor hen nog aantrekkelijker wordt om te wonen, werken en studeren. Juist in een kleine provincie vraagt dat om een extra inzet van de provincie omdat gemeenten dit niet altijd zelf voldoende kunnen regelen.

1. In de woningplannen voor de toekomst besteedt de provincie expliciet en extra aandacht aan de noodzaak voldoende en betaalbare woningen voor jongeren te realiseren, zoals kleine studio's, woongroepen en tiny houses.
2. De provincie zorgt er voor dat er meer evenementen en plekken komen waar jongeren zich kunnen ontwikkelen, zowel binnen als buiten, en in goede afstemming met de gemeenten, maatschappelijke organisaties en culturele instellingen.
3. De provincie heeft in het vervoersplan ook zorg voor OV-verbindingen na 24.00 uur om zo het zelfstandig en veilig uitgaan van jongeren te waarborgen.
4. De provincie moet er zorg voor dragen dat bestaande MBO, HBO en WO-opleidingen in stand blijven en nieuwe opleidingen ontwikkeld worden, zodat het voor Zeeuwse jongeren makkelijker is om dit in de provincie te volgen. Ook steunen we jongerenplatform Jouw Zeeland.
5. Om er voor te zorgen dat jongeren mee kunnen blijven praten over de toekomst van de provincie gaan we door met het Jongerenparlement en gebruiken we andere middelen om ze, via zoals een jongerenpanel, structureel mee te laten denken over belangrijke onderwerpen. Een jongerencommissaris met jongeren-gedeputeerden moet jaarlijks worden gekozen. Die kaarten jongerenproblemen in de provincie Zeeland aan.
6. De provincie ondersteunt activiteiten, evenementen en organisaties die als doel hebben om jongeren bij de politiek te betrekken.
7. Omdat de Zeeuwse Ombudsman niet meer bestaat, vragen we de provincie om in overleg met de gemeenten na te gaan hoe de ombudsfunctie voor jongeren in Zeeland ook in de toekomst gewaarborgd kan blijven.

8. We willen dat de provincie bijdraagt aan het bereikbaar houden van zorgvoorzieningen in eerste en tweede lijn in Zeeland en dit zo nodig inbrengt in de nieuwe afspraken over het openbaar vervoer.

2.5 ZEELAND VOOR IEDEREEN BEREIKBAAR HOUDEN

Snel en gemakkelijk van A naar B kunnen reizen is een essentieel onderdeel van brede welvaart. Tegelijkertijd is het zaak dat we dit steeds duurzamer doen en dus vaker stilstaan bij de keuze voor een bepaald vervoermiddel. In onze dun bevolkte provincie is het OV in een negatieve spiraal terecht gekomen. Zeeuwen zonder eigen vervoer zijn daarvan de dupe, in het bijzonder jongeren, minder validen, ouderen en nieuwkomers. Dit is extra ernstig omdat juist voor hen openbaar vervoer onmisbaar is om aan de samenleving deel te kunnen nemen. Goed openbaar vervoer moet duurzaam, toegankelijk, betaalbaar en bereikbaar zijn.

1. Zeeland wordt een proeftuin voor (bijna) gratis openbaar vervoer met goede duurzame lijndiensten tussen de knooppunten en vervoer op aanvraag. Voor dertien euro kan je drie maanden reizen tussen alle dertien Zeeuwse gemeenten.
2. Het fietsvoetveer Vlissingen-Breskens wordt gratis. We doen verder een haalbaarheidsonderzoek voor een fietsvoetveer tussen de eilanden Tholen, Schouwen-Duiveland en Zuid-Beveland.
3. De provincie zet in op behoud van de Breda-bus en de veerpont van Sluiskil. Ze zet in op betere treinaansluitingen richting Breda en Antwerpen en een treinverbinding tussen Terneuzen en Gent. Op de kortere termijn willen we inzetten op een directe busverbinding tussen Gent en Terneuzen.
4. De provincie ontmoedigt onnodig (auto)verkeer, zeker waar dit ten koste gaat van de veiligheid of de leefbaarheid. De Deltaweg wordt niet verdubbeld en waar mogelijk gaat de maximale snelheid op provinciale wegen omlaag. De provincie gaat meer werk maken van het handhaven van de maximale snelheid op provinciale wegen.
5. De provincie inversteert in het uitbreiden van fietsverkeer door paden te verbreden, snelfietsroutes aan te leggen en voorzieningen zoals stalling, oplaadpunten en toiletvoorzieningen aan te leggen
6. De provincie bevordert het fossielvrij maken van het (openbaar) vervoer, het gebruik van elektrische (deel)auto's en stimuleert en ondersteunt gemeenten bij de aanleg van publieke laadpalen
7. We zijn voor de onmiddellijke afschaffing van de tol in de Westerscheldetunnel voor personenvervoer en maken ons sterk voor een goed sociaal plan voor medewerkers die hierdoor hun baan verliezen. Om te voorkomen dat vrachtverkeer gebruik gaat maken van de Midden-Zeelandroute willen we tolbetaling voor vrachtverkeer in de Westerschelde tunnel handhaven en dienen vrachtwagens gebruik te blijven maken van het hoefijzermodel na de tunnel, dus via de A58 en A4. De provinciale wegen door Zeeland – zoals de N57, N59 en N256 – moeten regionale verbindingswegen blijven.

8. Bij de entree van Zeeland bij de A58 willen wij een uitnodigende, toegankelijke rustplaats met toiletvoorzieningen en laadpalen. Bezoekers van Zeeland moeten zich welkom voelen in Zeeland.

2.6 KUNST, CULTUUR EN ERFGOED BELEVEN EN BEWAREN

Cultuur is als zuurstof voor de samenleving, het verbindt, inspireert en maakt gelukkig. Cultuur zit overal in de samenleving, van musea tot festivals en evenementen, van koren en muziekverenigingen tot historische gebouwen en moderne architectuur. Cultuur laat zien waar we vandaan komen, wie we zijn en waar we naar toe willen. De kunstsector kan met ons meedenken en helpen in het verbeelden van een duurzame toekomst. Het gaat erom anders naar zaken te kijken, een creatieve aanpak te verzinnen en te beseffen dat veranderingen ook weer tot mooie dingen kunnen leiden.

1. Cultuur is van intrinsieke waarde en kan niet zonder ruimhartige publieke ondersteuning van de provincie. We ondersteunen de richting die daarvoor is uitgezet in de ontwikkelagenda cultuur. We houden de impact van de Corona- en energiecrisis op inkomsten en uitgaven van musea en podia goed in de gaten en springen waar nodig bij.
2. We ondersteunen initiatieven vanuit de kunstwereld zelf en met name kunstenaars die geen zitting hebben in reguliere overlegorganen en/of outsiderskunst om steden, zorg, onderwijs, toeristen en alle andere humuslagen van onze provincie met cultuur te verbinden. Wij ondersteunen het initiatief om tot een 'kunstvereniging Zeeland' te komen.
3. De provincie ondersteunt het kunst- en cultuuronderwijs in Zeeland en blijft via de cultuurbus het bezoek van scholieren aan cultuur binnen en buiten de provincie stimuleren. De provincie onderzoekt of de doelgroep van de cultuurbus verbreed kan worden naar dorpsraden, wijkraden, stadsraden, dorps- of stadsgemeenschappen.
4. We zorgen ervoor dat de provincie het cultureel erfgoed blijft beschermen en daarin investeert via Erfgoed Zeeland en de daar ontwikkelde projecten als Zeeuwse Ankers. We investeren in de oprichting van het Kenniscentrum Slavernijverleden en stellen middelen beschikbaar voor onderzoek, onderwijs en culturele activiteiten rondom dit thema.
5. De Cultural Board Zeeland blijft zich opstellen als een waardevolle kritische vriend van de cultuursector en jaagt verbreding, vernieuwing en de verbinding met andere sectoren aan, met daarbij een goed oog voor de specifiek Zeeuwse context.
6. De provincie werkt samen met de gemeenten om Zeeland in 2033 culturele hoofdstad van Europa te maken
7. Waar mogelijk stimuleert de provincie het tot stand komen van producties door in Zeeland verblijvende, scheppende kunstenaars op het gebied van de muziek (composities), film, toneel(teksten), dans (choreografieën) en de beeldende kunsten

8. De provincie Zeeland past de Fair Practice Code in Zeeland toe. Op cultuur mag de provincie niet bezuinigen. De cultuursubsidies van de provincie stijgen met de indexeringsmee.

2.7 RECREATIE EN TOERISME IN BALANS BRENGEN

Zeeland is mooi en divers, heeft ruimte en geeft rust. Deze kwaliteiten willen we graag met anderen delen, maar de spanning tussen toerisme en de druk op de inwoners en natuur dient goed in ogenschouw te worden genomen. In het hoogseizoen is het te vaak te druk, maar toch gaan er de komende jaren nog heel veel hotelkamers en vakantiehuizen bijkomen, omdat die al in de pijplijn zitten. We willen dat bij besluitvorming de 'geest' van de Kustvisie wordt gevolgd. Die geest is gericht op het stoppen van uitbreiding van bebouwing niet alleen aan de kust, maar ook meer landinwaarts.

1. We willen dat de provincie samen met de gemeenten de omslag maakt naar een kwalitatieve visie op toerisme. Die bestaat uit een stop op de verdere uitbreiding van overnachtingsmogelijkheden en het behouden van recreatiemogelijkheden voor diegenen die weinig te besteden hebben.
2. We willen dat de provincie stopt met het zich algemeen profileren als vakantiebestemming. Wel kan er meer werk gemaakt worden van het promoten van duurzame vormen van toerisme zoals wandelen, fietsen, kamperen, en de infrastructuur die daar voor nodig is zoals rondje met het pontje en fiets- en wandelroutes.
3. De provincie moet veel meer regie nemen over het beleid met betrekking tot recreatiewoningen en de negatieve effecten op de woningmarkt en de leefbaarheid.
4. We bevorderen het gebruik van elektrische, schone voertuigen en willen (de verhuur van) milieubelastende voertuigen zoals buggies, motoren, offroad brommers, waterscooters etc. zoveel mogelijk tegengaan.
5. De provincie vraagt van de recreatiesector een substantiële bijdrage om de piekvraag naar acute zorg in het hoogseizoen op te kunnen vangen zodat dit niet te koste van de gewone zorg gaat.
6. Voor zover er nieuwe initiatieven zijn in de toeristische sector willen we inzicht in de impact die dat heeft op de omliggende natuur en laten die uitkomsten zwaar meewegen in verdere besluitvorming.
7. Bij elke gevraagde uitbreiding vragen we inzicht in de impact die het toenemende toerisme heeft op de omliggende natuur en laten die uitkomsten zwaar meewegen in verdere besluitvorming.

2.8 BURGERS IN BEWEGING HOUDEN

Sport en bewegen zijn gezond, is goed voor de sociale cohesie en voorkomt vereenzaming. Vooral voor de jeugd is dit belangrijk. Nieuwe 'urban sports' moeten dan ook de ruimte krijgen. Sportverenigingen zijn niet meer de enige aanbieders van sport, gezond gedrag en werken aan je eigen gezondheid. Een sportaanbod in samenwerking met fitness-bedrijven en binnen naschoolse opvang moet worden gestimuleerd en vanzelfsprekend worden. Sportevenementen zijn goed voor Zeeland. Er moet ruimte zijn voor de ontwikkelingen van nieuwe sportcentra. Voorwaarde daarbij is dat burgers en bedrijven substantieel participeren.

1. De provincie kan meer doen om de openbare ruimte beweegvriendelijk in te richten en dit verder te stimuleren, in samenwerking met gemeenten en sportverenigingen.
2. We willen dat de provincie kijkt naar de manier waarop sportverenigingen hun essentiële rol kunnen blijven vervullen en nieuwe vormen van ondersteuning onderzoekt via verbindingen met preventie.
3. We willen dat de provincie sportevenementen blijft ondersteunen die grote groepen mensen stimuleren, zoals bijvoorbeeld de Kustmarathon, Ride for the Roses en het HZ schaaktoernooi en de marathon van Zeeuws Vlaanderen.
4. We willen dat de provincie actief toeziet op het onderhoud en doorontwikkeling van recreatieve fiets- en wandelpaden en de bijbehorende infrastructuur.

3. SAMEN DE ZEEUWSE RUIMTE BENUTTEN EN BESCHERMEN

De Zeeuwse ruimte en natuur geven ons veel. Ze staan ook onder druk, omdat we er zoveel dingen doen: wonen, ondernemen, recreëren, voedsel verbouwen, natuur beschermen, de kust verdedigen, en reizen. We zijn nu op het punt aangekomen dat we de omgeving teveel belasten en keuzes moeten gaan maken. We willen de Zeeuwse omgeving gezond, leefbaar en vitaal houden, voor onszelf en voor toekomstige generaties. Dat kunnen we alleen als we niet van probleem naar probleem hoppen maar onze wensen in samenhang bekijken en er voor de lange termijn een visie op te formuleren.

3.1 DE VOEDSELKETEN VERDUURZAMEN

De Zeeuwse landbouw is onderdeel van een nationaal doorgeschoten voedselproductieketen. De intensieve dierhouderij importeert miljarden kilo's graan en mais om kippen, varkens en runderen mee te voeren, waardoor in het buitenland ecosystemen worden geruïneerd en de biodiversiteit daar onder druk staat. Door dit beleid blijft uitzicht voor een oplossing van het wereldvoedselvraagstuk verder verwijderd dan ooit. In de provincie zijn door een doorgeschoten rationalisatie van het landschap veel natuurlijke elementen met hun kenmerkende flora en fauna verdwenen. De dierhouderij is dieronvriendelijk, stoot veel stikstof uit en de akkerbouw gebruikt veel kunstmest, met als gevolg dat het oppervlaktewater tot de vuilste wateren van Europa behoort. Bij de productie van kunstmest komt veel CO₂, een broeikasgas, vrij.

1. We maken de omslag van een landbouwbeleid naar een voedselbeleid en stimuleren daarbij alle initiatieven voor de verduurzaming van productie en consumptie.
2. Zeeland volgt de in Europa geformuleerde boer tot bord strategie. De provincie zet in op een omslag naar biologische kringlooplandbouw. Dit betekent een substantiële uitbreiding van biologische teelt naar 25 % in 2030 en gelijktijdig een afname van de huidige, niet biologische, landbouwproductie. Wij informeren de burgers over de meerwaarde van biologisch en duurzaam geproduceerd voedsel, opdat de 25% biologisch geteelde gewassen ook afgezet kunnen worden.
3. We werken samen met boeren en burgers en stimuleren coöperatieve en innovatieve vormen van landbouw inclusief voedselbossen via modellen zoals Herenboeren, Land van Ons, en andere vormen van Community Supported Agriculture.
4. In het landbouw en visserijbeleid – waaronder het subsidiebeleid - van de provincie krijgt de omslag naar biologische kringlooplandbouw en de eiwittransitie prioriteit. Bij het formuleren van dit beleid neemt de provincie de aanbevelingen van de Rekenkamer Zeeland over het landbouwbeleid over.

5. We zetten in op het versterken van de kweek van schelpdieren en zeewier als bijdrage aan een duurzame eiwitproductie.
6. Door de inzet van de rijks gelden en actief beleid van de provincie is de intensieve dierhouderij in 2030 uit de provincie verdwenen. De pluimveehouderij krijgt in deze opschoning prioriteit vanwege het onbeheersbare gebleken vogelgriepvirus. De hoge graad van besmettelijkheid van het virus vormt een bedreiging voor zowel de dieren in de pluimveesector als ook de wilde avifauna met een reële kans op het uitsterven van soorten. Tegelijk is er een grote risico voor het ontstaan van een zoonose. We verlenen geen vergunningen voor nieuwe intensieve veebedrijven. Van stoppende veebedrijven worden de stikstofrechten uit de markt genomen, desnoods doordat de provincie deze rechten opkoopt.
7. De provincie stimuleert het verbod op bestrijdingsmiddelen, als eerste op eigendommen van de provincie. Er komt een verbod op het gebruik van glyfosaat op (pacht)gronden van de provincie. Als het gaat om milieubelasting, willen wij voorop lopen door alvast aan te sluiten bij de adviesnormen zoals voorgeschreven door de WHO in haar meest recente adviezen. De provincie moedigt een versnelde afbouw van bestrijdingsmiddelen aan en volgt hierin de ambities van de Europese Commissie. Ze zet zich actief in op het terugdringen van diergeneesmiddelen waarmee de kwaliteit van het oppervlaktewater een kans krijgt te verbeteren.

3.2 DE BIODIVERSITEIT EN WATERKWALITEIT VERBETEREN

Op sommige plekken zien we steeds meer verschillende planten en dieren, maar juist in de landbouwgebieden gaat het minder goed. Op plekken waar intensief geboerd wordt is het voor veel planten en dieren moeilijk om te overleven. We kunnen hier veel aan doen door boeren en de overheid gezamenlijk op te laten trekken in het bevorderen van de biodiversiteit. Openbaar groen, dijken en wegbermen moeten samen met natuurgebieden en percelen met een agrarisch natuurbeheer de ruggengraat gaan vormen van een bloemen insectenrijk Zeeland. De waterkwaliteit van de meeste Zeeuwse polderwateren is slecht door uitspoeling van stikstof en bestrijdingsmiddelen en tegennatuurlijk peilbeheer. Dit zorgt er bovendien voor dat in droge periodes het waterpeil te laag is. Ook de waterkwaliteit van het Veerse Meer is zeer slecht en moet verbeterd worden.

1. In de aanpak van de stikstofproblematiek in Zeeland nemen we het herstel van de biodiversiteit en de natuur als vertrekpunt en tornen we niet aan het vastgestelde tijdspad. We willen dat alle sectoren – inclusief scheepvaart en industrie - bijdragen aan de reductie en zetten daarbij ook in op een reductie vanuit het buitenland in samenspraak met het Rijk
2. We vinden dat de provincie alles op alles moet zetten om de PFAS lozingen op de Westerschelde te stoppen: via overleg met bedrijven en andere overheden maar ook via de juridische weg als dit te lang duurt of te weinig effect sorteert. Zeeland doet daarnaast mee aan het landelijk bevolkingsonderzoek naar PFAS en zorgt dat dit zo snel mogelijk wordt uitgevoerd.

3. De provincie zet zich in voor de verbetering van de waterkwaliteit in de Zeeuwse binnenwateren en de monitoring daarvan, waaronder het Veerse Meer en de Grevelingen. We gaan respectvol om met Natura2000 gebieden. Vanzelfsprekend hebben we hierbij aandacht voor de onderwaternatuur en het behoud daarvan. Daarnaast maken we ons hard voor Schone Scheldes door deze als rechtspersoon aan te merken. Voorts willen we de aanleg van een doorlaatmiddel in de Brouwersdam bespoedigen. Dit is essentieel voor een betere waterkwaliteit en een hogere biodiversiteit in het Grevelingenmeer.
4. Geef prioriteit aan biodiversiteitsherstel in agrarisch gebied en stimuleer ecologisch dijk-, berm- en groenbeheer door waterschap en gemeenten en geef zelf als provincie het goede voorbeeld. Het valt niet uit te leggen dat er veel geld gaat naar akkerranden en agrarisch natuurbeheer en dat overheden op hun eigendommen achter blijven.
5. De provincie stimuleert via agrariërs en particuliere grondeigenaren om aan landschapsverbetering te doen en laat zich daarbij inspireren door de in Noord-Brabant bestaande Stimuleringsregeling Landschap (StiLa).
6. Maak Natuurnetwerk Zeeland af en continueer zorg voor natuurbeheer. Daarbij moeten de doelen op het gebied van waterkwaliteit, biodiversiteit en klimaat in één perspectief worden gezien en worden afgestemd op de transities die in het Zeeuwse landelijk gebied nodig zijn. Daar waar nodig leggen we faunapassages of ecoducten aan.
7. Maak een taskforce ‘Natuurlijk groen in Zeeuwse steden en dorpen’, waarin gemeenten en provincie samenwerken aan groene steden en dorpen. Ontwikkel een businesscase voor de afzet van bermmaaisel en groenafval en stel een ‘Zeeuwse Groenprijs’ in om originele ideeën voor de realisatie van de doelen voor groen in stad en dorp.
8. Organiseer in samenspraak met Waterschap Scheldestromen experimenten op het gebied van vasthouden van water in de winter in combinatie met een meer natuurlijk peilbeheer.
9. De provincie zet een tandje bij met subsidie voor groene daken.

3.3 DE RUIMTE KOESTEREN EN HET LANDSCHAP KLIMAATBESTENDIG MAKEN

Het typische Zeeuwse polderlandschap maakt onze provincie aantrekkelijk voor bewoners en bezoekers. Het staat wel onder druk. Behoud van deze landschappelijke kwaliteiten moet centraal staan in de Zeeuwse ruimtelijke ordening. De energietransitie dwingt ons om steeds meer ruimte te gebruiken voor de opwek en transport van duurzame energie. Dat moeten we doen op een manier die het landschap zo weinig mogelijk aantast. Eenzelfde uitdaging zien we bij de noodzaak om meer woningen te bouwen. Zeeland moet door de klimaatcrisis keer op keer werk maken van het buitenhouden van de zee. Naast de traditionele aanpak van steeds hogere en zwaardere dijken, is het ook nodig om te kijken naar innovatieve vormen van kustverdediging, waarbij de natuur meer ruimte krijgt en we bufferzones creëren.

1. Bescherm de grote open ruimten en gave horizons in de provinciale omgevingsverordening door hoogbouw buiten de steden uit te sluiten.
2. Gebruik de mogelijkheden van de bossenstrategie om de landschappelijke kwaliteit van Zeeland te versterken. Denk daarbij met name ook aan het beplanten van overhoekjes en heggen. We stimuleren boeren te investeren in akkerranden bestaand uit houtachtige, dus meerjarige vegetatie of heggen om ecologische verbindingszones te realiseren.
3. Laat beheerders (waterschap, natuurbeheerders), in samenspraak met de inwoners, per regio een langjarig kap- en beplantingsplan voor wegen en dijken maken, om te voorkomen dat grote gebieden in één keer van al hun bomen worden ontdaan.
4. Continueer beleid om gebieden - waar mogelijk- beleefbaar te maken en te houden, voor zover de natuur dit toelaat. Denk daarvoor niet alleen aan wandel- en fietspaden, maar ook aan beleving op en rond het agrarisch bedrijf (bijv. theetuin en -pluktuinen, verkoop streekproducten, excursies etc.).
5. Versterk de handhaving om zo te voorkomen dat mensen de natuur vernielen of vervuilen.
6. Stel - net als de Provincie Zuid-Holland - een provinciaal adviseur ruimtelijke kwaliteit aan die gevraagd en ongevraagd adviseert over het behoud en het verder ontwikkelen van de landschappelijke kwaliteiten van Zeeland
7. Verken het lange termijnperspectief voor de Zeeuwse kustveiligheid. Verken alle opties en breng daarover het gesprek in de Zeeuwse samenleving op gang. Denk hierbij zeker ook aan nader onderzoek naar building with nature voor de kust.
8. Breng proefprojecten klimaatadaptatie op gang in relatie tot thema's als kustveiligheid, verzilting en hittestress en maak hier ruimte voor in de onderzoeksprogramma's van het Delta Climate Center.

4. SAMEN ENERGIE BESPAREN EN OPWEKKEN

We weten al heel lang dat de klimaatverandering ons dwingt te stoppen met het verbruiken van fossiele energie. De grootste opdracht ligt in Zeeland bij de industrie die verantwoordelijk is voor 75% van het energiegebruik. Door de oorlog in Oekraïne voelen we nu hoe afhankelijk we er nog van zijn en hoe kostbaar het is om op de oude voet door te gaan. Kostbaar voor onze planeet én voor onze portemonnee. We moeten daarom in Zeeland veel sterker en sneller werk maken van de drie pijlers van de energietransitie: besparen, nieuwe energie opwekken en de fossiele energie die nog nodig is, zo efficiënt mogelijk gebruiken. Het vraagt ook een omslag van een marktgedreven energiesector waarin grote bedrijven de dienst uitmaken naar een decentraal energiesysteem, waarin lokale opwek en eigenaarschap de norm worden. De provincie moet deze omslag veel steviger regisseren en burgers, bedrijven en organisaties hier toe aanzetten. Waar mogelijk worden de CO2-effecten van door hen genomen maatregelen inzichtelijk gemaakt.

4.1 ENERGIE BESPAREN

Niet gebruikte energie is de goedkoopste energie en dat is een wijsheid die zwaar telt in deze tijden van torenhoge energiekosten. Maximaal besparen brengt ons dichterbij de CO2 doelstellingen en we hoeven dan minder energiebronnen aan te spreken. In onze woningen, kantoren, winkels, bedrijfspanden, scholen, de zorg, het MKB en de (grote) bedrijven in onze havengebieden zetten we alles op alles om energie te besparen.

1. Voor woningen is besparing een absolute noodzaak in de strijd tegen energie-armoede. Juist de mensen die hun energierekening niet meer kunnen betalen, hebben hulp nodig om te besparen; dus raad, daad en geld. De provincie monitort de aanpak hiervan door gemeenten en springt waar nodig extra bij.
2. De Regionale Energiestrategie omvat een stevig programma om woningen te verduurzamen. Dat is het echte antwoord op de energie-armoede. Als het nodig is helpt de provincie de gemeenten om dat programma uit te voeren.
3. Ook in het domein van de mobiliteit is nog veel te winnen, het beleid van de provincie richt zich daarop en zoekt verbinding met nieuwe -fossielvrije- vervoersconcepten die meer vraag gestuurd en lokaal gedragen worden: deelauto's, vervoer op maat, buurtbussen e.d.
4. De provincie geeft het goede voorbeeld door een snelle verduurzaming (isoleren, besparen) door te voeren voor alle eigen gebouwen en auto's (inclusief die van de uitvoerende of 100% gesubsidieerde organisaties).
5. De provincie gaat via de omgevingsdiensten veel actiever en intensiever toezien op het handhaven van de energiebespaarplicht van bedrijven. Indien de extra door het Rijk beschikbare middelen daarvoor onvoldoende zijn, investeren we daar meer geld in.

4.2 SAMEN ENERGIE OPWEKKEN

Zeeland maakt een grote stap met hernieuwbare energie. Er komen windmolens, windturbines, zonnepanelen en zonneparken bij en dat doen we zorgvuldig. De inwoners zullen daarvan profiteren. We delen de lasten én de lusten. De provincie benut de kennis en ervaring van in Zeeland werkzame energiecoöperaties. Zo kunnen we stappen zetten naar een nieuw energiesysteem waardoor onze inwoners minder afhankelijk worden van de grillen van de (energie)markt. Dat is goedkoper en beter voor klanten en netwerkbedrijven. Wij willen de energie-opwek verknopen met andere maatschappelijke of economische sectoren en de ontwikkeling van nieuwe technieken zoals dubbelpanelen die stroom en warmte opwekken stimuleren.

1. We willen dat burgers veel sterker bij de besluiten over hernieuwbare energie betrokken worden, bijvoorbeeld via het organiseren van een burgerforum (zoals in de provincie Gelderland). We hechten er belang aan dat de duurzame droom voor iedereen bereikbaar is. Ons uitgangspunt is dat iedere Zeeuw, ongeacht de inkomenssituatie, kan deelnemen aan lokale energiecoöperaties. De provincie neemt samen met de gemeenten het voortouw bij het organiseren van deze burgerparticipatie onder meer via de Regionale Energiestrategie 2.0 en verder.
2. In lijn met de afspraken uit het klimaatakkoord zetten we in op minstens 50% lokaal eigenaarschap van de opwek van duurzame energie op land. We onderzoeken de mogelijkheden voor zonneparken op land die een dubbeldoelstelling hebben: wateropvang, schaduwwerking, geluidswal, bescherming gewassen. Plannen voor zonneparken op water worden getoetst op effecten op waterkwaliteit en biodiversiteit.
3. We maken extra ruimte voor windenergie op goed inpasbare locaties. Daarbij treedt de provincie in overleg met gemeenten en worden zij gevraagd een representatieve bijdrage te leveren. In nieuw te realiseren windparken nemen inwoners en bedrijven deel en de omgeving van windparken profiteert.
4. We zijn tegen grootschalige opwek van energie op landbouwgrond. Voor zonneparken gebruiken we de zonneladder: eerst zon op dak en vervuilde of verweesde grond. We gebruiken alleen landbouwgrond als dit aantoonbaar noodzakelijk is om aan de klimaatafspraken te kunnen voldoen.
5. De provincie gebruikt de opbrengst uit de overwinst van PZEM om samen met de gemeenten (de andere aandeelhouders) een Zeeuws fonds op te richten ter stimulering van de verduurzaming, primair gericht op de huishoudens en bedrijven die dat het hardst nodig hebben.

4.2 FOSSIELE ENERGIE AFBOUWEN

Het is niet mogelijk om van de ene op de andere dag te stoppen met fossiele energie, maar we kunnen het gebruik ervan wel zo snel mogelijk afbouwen. Wij vinden dat de provincie daarin een voorbeeldrol heeft en andere partijen in Zeeland moet aansporen. De bouw van nieuwe kerncentrales wijzen we af. Het is niet duurzaam, de kosten zijn hoog, het duurt te lang, we hebben zorgen over de veiligheid en we blijven hangen in een model waarin grote spelers de dienst uitmaken, terwijl we nu juist naar een energiesysteem willen waarin we minder afhankelijk zijn van grote marktpartijen en we burgers en lokale bedrijven eigenaarschap willen geven. Verkoop van fossiele centrales (zoals de Sloecentrale) aan commerciële opkopers

belooft geen toekomst en is symptomatisch voor de doorgeschoten liberalisering van de energiemarkt. Juist nu het duidelijk is dat de marktwerking in de energiesector is doorgeschoten, is het zaak grip te houden op de energievoorziening.

1. De discussie over de rol van overheid en markt in onze energievoorziening is door de recente energiecrisis in volle gang. We houden de verkoop van de aandelen van de Sloecentrale daarom voornamelijk aan en organiseren een burgerdialoog over de toekomst van de energievoorziening in Zeeland, waarin publiek, privaat en coöperatief eigenaarschap een belangrijk thema is.
2. We ontwikkelen een toekomstgerichte visie op de energie intensieve industrie waarin we prioriteit geven aan maatregelen 'aan de voorkant' zoals het gebruik van circulaire grondstoffen, hernieuwbare energie, zoals groene waterstof, en minder energievretende productieprocessen. We stappen zoveel mogelijk af van end of pipe oplossingen, zoals CO2 opslag.
3. We zijn tegen de verdere verlenging van de levensduur van de kerncentrale in Borssele. Door deze pas in 2033 te sluiten is er voldoende ruimte om in de tussentijd de transitie naar duurzame energie te maken.
4. We zijn tegen de bouw van nieuwe kerncentrales: kernenergie is niet goedkoper dan duurzame energie en het is veel onveiliger voor de wijde omgeving. Daarbij levert het radioactief afval op dat nog 100 jaar in Borssele moet worden opgeslagen en voor de eindberging voor duizenden jaren daarna zijn nog geen oplossingen in beeld. Kernenergie is ook niet nodig in de transitie naar een duurzame energievoorziening. Zeeland heeft met het Sloegebied goede kaarten om een centrum te worden voor duurzame energie (offshore wind, waterstof).
5. Provinciale beleidsplannen en subsidieregelingen kennen een 'energietoets'. De trits van de 'trias energetica' wordt daarbij toegepast: waar/hoe kan worden bespaard, waar/hoe kan duurzame opwek plaatsvinden en waar/hoe kan fossiele energie worden uitgefaseerd.
6. De provinciale organisatie is uiterlijk 2035 energieneutraal.

5. SAMEN DE ECONOMIE INZETTEN VOOR BREDE WELVAART

Te lang hebben we ook in Zeeland economische groei als een doel op zich gezien. Daarbij hebben we de kwaliteit van die economie en de negatieve effecten op mens en milieu onvoldoende in beeld gehad. We willen de komende periode daarom scherper kijken naar de economische bedrijvigheid en duurzame economische groei stimuleren, waarbij het ontstaan van economische groei niet meer het eerste uitgangspunt is. Dat kunnen we doen door de circulaire economie te stimuleren en zoveel mogelijk grondstoffen te hergebruiken. Het betekent ook dat we sectoren als het onderwijs en de cultuur als volwaardige economische dragers zien, naast de industrie en het toerisme. Ook gaan we werken aan nieuwe coöperatieve ondernemingsvormen waarin werknemers zelf eigenaar zijn. We zien een kans voor de Zeeuwse opleiders om een sleutelrol te spelen bij deze transitie. Zonder kennis en kennisvernieuwing zal het proces niet werken. Zeeuwse Jongeren zullen -door up to date (praktische) scholing- voorop kunnen lopen.

Ook in Zeeland werken veel arbeidsmigranten die te vaak slecht gehuisvest worden of niet beloond worden volgens de regels die hier gelden. Dit lijkt soms wel op moderne slavernij en de werknemers voelen zich vaak behandeld als tweederangsburgers.

Bij eventueel nieuw te vestigen industrie zijn de effecten op de omgeving doorslaggevend. We blijven kritisch bij de bepaling of bepaalde activiteiten binnen onze provincie passen. Gezien onze ligging ten opzichte van Vlaanderen moet er nauw worden samengewerkt met België aan uniforme milieunormen en samenwerking. Daarbij is samenwerking door omgevingsdiensten uit Zeeland en Vlaanderen essentieel.

1. Als aandeelhouder zet de provincie zich maximaal in om van Northseaport een circulaire haven te maken die duurzaam en fossielvrij opereert en waarin bedrijven samenwerken door grondstoffen en energie uit te wisselen.
2. We stellen een provinciale taskforce in die erop toeziet dat iedere arbeidsmigrant gegarandeerd is van een eerlijk loon, fatsoenlijke huisvesting en een menswaardige behandeling. De aanbevelingen van het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten (Commissie Roemer) vormen hiervoor het startpunt.
3. Als provincie investeren we in de banen van de toekomst. Dat betekent dat wij stimuleren dat mensen zich laten opleiden of kunnen laten omscholen naar banen in de duurzame industrie. Dit doen we onder meer door ons onderwijsaanbod aan te passen op de behoefte aan arbeidskrachten in de duurzame industrie op korte en lange termijn.

4. De provincie neemt het voortouw in het verder ontwikkelen van scholing die goed aansluit bij de praktijk, in samenspraak met het onderwijs en bedrijfsleven. Denk aan een verdere ontwikkeling van het Beroeps begeleidende leerweg model (BBO) uit het MBO, zodat we arbeidskrachten met de juiste vakkundige kennis, sneller beschikbaar hebben voor de bedrijven.
5. De activiteiten als genoemd in de punten 3 en 4 zijn de basis voor een actieve regie vanuit de provincie om de werkgelegenheid die Zeeland biedt te transformeren naar nieuwe werkgelegenheid, passend in een duurzame economie. De in Zeeland aanwezige bedrijven, vooral de productiebedrijven, zullen met kracht worden gestimuleerd om via innovatie om te schakelen naar meer duurzame productiemethoden of zelfs om te schakelen naar andere eindproducten die meer passend zijn in een duurzame economie.
6. Er is in de recreatiesector geen ruimte meer voor structurele uitbreiding van overnachtingsmogelijkheden, gezien de druk die dit geeft op verkeer, voorzieningen en de natuur. We zetten in op het instandhouden van kleinschalige, duurzame en betaalbare vormen van verblijfsrecreatie en het verlengen van het seizoen. We willen een stop op de nieuwbouw van recreatiewoningen.
7. We stimuleren coöperatieve vormen van ondernemerschap in diverse sectoren waaronder de zorg. De provincie ondersteunt netwerkvorming van ZZP-ers en de vorming van broodfondsen als onderlinge vorm van sociale zekerheid. We zetten in op faciliteiten voor online werken: snel internet verder bevorderen en flexibele werkplekken in openbare ruimten.

6. SAMEN ZEELAND BESTUREN

De komende jaren krijgt de provincie een sleutelrol bij een groot aantal onderwerpen die de Zeeuwen zichtbaar zullen raken: de stikstofproblematiek, klimaatcrisis, het woningtekort en de energietransitie. Vertrouwen van de burger in het bestuur en van het bestuur in de burger is cruciaal om deze uitdagingen effectief aan te gaan.

Wij willen dat burgers veel actiever meedoen bij het nadenken over de oplossingen hiervoor. Daarom gaan we de Zeeuwen veel actiever bij het beleid betrekken via o.a. het instellen van burgerfora en geven we ze andere middelen om meer invloed op het provinciaal beleid te krijgen. Van te voren dient helder te zijn wat er met hun inbreng zal worden gedaan. We kijken daarbij ook goed naar de rol van de verschillende advies- en overlegorganen waarin maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven zitten en zorgen dat ze een goede afspiegeling van de Zeeuwse samenleving vormen.

Ook wanneer burgers actief meedenken over beleid, moeten ze er op kunnen rekenen dat politici en bestuurders doen waar ze voor aangesteld zijn. Dat vraagt om een constructieve houding van politici die er op gericht is om meningsverschillen te overbruggen in plaats van aan te scherpen. Burgers moeten er op kunnen rekenen dat bestuurders toezien op een goede uitvoering van het beleid en bereid zijn aanbevelingen over te nemen. Waar nodig investeren we in de versterking van inhoudelijke expertise, zodat de provincie beter in staat is om beleid zelf te ontwikkelen en de kennis hierover op de langere termijn gewaarborgd blijft. Omdat er zoveel op de provincies afkomt investeren we in strategische denkkraft waarmee we voor de lange termijn een verbindende visie op de verschillende uitdagingen formuleren. Samenwerking met andere provincies kan daarbij behulpzaam zijn. Daarnaast zetten wij in op grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van onder andere (ziekenhuis)zorg en openbaar vervoer. Met name voor een grensregio als Zeeuws-Vlaanderen is dit buitengewoon belangrijk. De Novi-regio North Sea Ports District toont ons dagelijks het belang en het potentieel van een duurzame samenwerking over de grens.

Daar waar de provincie via subsidies anderen beleid laat uitvoeren zorgen we ervoor dat de besteding hiervan de duurzaamheid bevordert en zoveel mogelijk groepen hiervan kunnen profiteren. De overheid neemt vanuit haar publieke taak de verantwoordelijkheid voor zaken van maatschappelijk belang, in het bijzonder wanneer markt en samenleving hierin niet kunnen voorzien.

6.1 DE PROVINCIE INCLUSIEF EN DUURZAAM MAKEN

1. We willen dat de provincie laat zien dat iedereen welkom is in Zeeland en erbij hoort. De provincie doet dit door haar organisatie letterlijk en figuurlijk drempelloos te maken, nog meer in te zetten op een inclusief personeelsbeleid en in de interne en externe communicatie niemand uit te sluiten.

2. De provincie bevordert de uitvoering van het VN-verdrag handicap, onder meer via het programma Onbeperkt Meedoen en doet dat in samenspraak met gemeenten, bedrijven en maatschappelijke organisaties.
3. Iedereen mag zichzelf zijn, onafhankelijk van gender of geaardheid. De provincie ondersteunt initiatieven daartoe en maakt meer werk van haar status als regenboogprovincie. De provincie blijft op Coming-Outdag de regenboogvlag hijsen.
4. De provincie blijft vluchtelingen verwelkomen. Ze moet de gemeenten om tafel roepen en met hen afspreken hoe Zeeland zijn aandeel in de landelijke behoefte waar kan maken, door voldoende opvang in de gemeenten, zowel voor noodopvang, voor asielzoekers in procedure, als statushouders.
5. Het is van belang dat vluchtelingen zo goed en snel als mogelijk integreren. Daarbij helpen taalcursussen en het doen van betaald en vrijwilligerswerk. Iedere vluchteling (of gezin) moet een buddy kunnen krijgen. Vluchtelingenwerk Nederland wordt actief ondersteund.
6. De Provincie Zeeland biedt de komende statenperiode excuses aan voor haar rol in het slavernijverleden.
7. In het subsidiebeleid nemen we de mate waarin voorstellen duurzaamheid en inclusiviteit bevorderen op als criteria bij de beoordeling van aanvragen, voor zover deze daar nog geen deel van uitmaken.
8. We geven als provincie het goede voorbeeld via een duurzaam inkoop- en mobiliteitsbeleid en scherpen het Maatschappelijke Verantwoord Inkoop beleid aan. We zorgen bij de catering van evenementen voor een ruim aanbod van gezonde en plantaardige opties.
9. We zetten ons in voor een vuurwerkvrije provincie, uitgezonderd de door gemeenten aangewezen plekken waar vuurwerk wel mag worden afgestoken. Dit is veiliger voor mens en dier.

6.2 PARTICIPATIE BEVORDEREN EN EFFECTIEF BESTUREN

1. Bij de door de provincie te formuleren participatievisie willen we ervoor zorgen dat de kennis en kunde van burgers maximaal wordt benut door het instellen van burgerberaden. We beginnen met het instellen van ad-hoc burgerberaden bij de belangrijkste onderwerpen. Hiervoor betrekken wij externe organisaties, gespecialiseerd in het opzetten en begeleiden van dit soort processen.
2. Via een burgerforum laten we een representatieve groep Zeeuwen nadenken over belangrijke keuzes die we in Zeeland moeten maken rondom de energietransitie, ruimtelijke ordening, klimaatbeleid, OV, jongeren of andere onderwerpen die van belang zijn

3. Via een burgerinitiatief stellen we burgers in staat om zaken op de agenda van Provinciale Staten te zetten
4. We kijken met een frisse blik naar de rol en status van overleg- en adviesorganen (Cultural Board, Economic Board, Campus Zeeland, Scheldemondraad, etc). We zorgen dat ze een eigenstandige positie hebben ten opzichte van het bestuur en politiek. We bevorderen een diverse en representatieve samenstelling van deze adviesorganen.
5. We investeren in het versterken van de inhoudelijke expertise van het provinciaal apparaat, direct en via samenwerking met andere provincies en in het opschroeven van de handhavingscapaciteit van de provincie zelf en de uitvoeringsdiensten.
6. We kijken kritisch naar de inhuur van externe, tijdelijke kwartiermakers, en procesmanagers en doen dit alleen wanneer de provincie op korte termijn zelf niet in staat is om dit te doen.
7. We maken beter gebruik van de beleidsevaluaties van de Rekenkamer Zeeland en zorgen voor een doorwerking van de bevindingen in het beleid. We zorgen voor voldoende middelen om de Rekenkamer en andere onderzoeksinstituten onafhankelijk beleidsonderzoek te laten doen.
8. We ondersteunen de kritische blik op het provinciaal beleid van pers en publiek door transparant te zijn in de informatievoorziening en adequaat en tijdig informatieverzoeken te beantwoorden,
9. We blijven investeren in een goede behartiging van de Zeeuwse belangen in Den Haag en Brussel, en doen dat in samenspraak met Zeeuwse gemeenten en waar nodig met andere provincies.
10. We blijven in samenspraak met gemeenten en het waterschap kijken naar de vraag hoe het openbaar bestuur in Zeeland zo democratisch en effectief mogelijk georganiseerd kan worden en bekijken op welke terreinen Zeeland een proeftuin voor nieuwe benaderingen kan zijn.

6.3 DE FINANCIËN VERDUURZAMEN

Wat de financiën betreft is de provincie voor een groot deel afhankelijk van het provinciefonds van het Rijk. Zelf kunnen we alleen inkomsten genereren uit de opcenten bij de motorrijtuigenbelasting. Wel ziet het er naar uit dat de inkomsten uit het dividend van de PZEM en Evides de komende jaren zullen toenemen. Deze kunnen mede worden gebruikt voor de financiering van de voorstellen die in dit programma worden genoemd.

1. Om te zien hoe het beleid bijdraagt aan de brede welvaart nemen we in beleidsvoorstellen en de begroting de sociale en duurzaamheidsopbrengsten expliciet mee als beoordelingscriteria.
2. Het kabinet wil de provinciale opcenten op de motorrijtuigenbelasting vervangen door andere provinciale belastinginkomsten. We willen dat daarbij gekozen wordt voor een systeem waarbij de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen, bijvoorbeeld via een provinciale OZB, toeristenbelasting en vestigingsheffing voor bedrijven.
3. We vragen de provincie haar financiën onder te brengen bij een duurzame bank.
4. De winsten van de PZEM worden mede benut voor de bestrijding van de energiearmoede bij huishoudens. Daarbij zoekt de provincie samenwerking met de gemeenten, zodat een Zeeuws-brede aanpak kan worden bereikt.